

Centralizuoti pinigai – į atlapas kišenes

Vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemos centralizavimas kvepia privatizavimu ir monopolizavimu

Aldona SVIRBUTAVIČIŪTĖ

„ŪP“ korespondentė

Valdžia tyliai paspėdė dar vienus spąstus šalies piliečiams – nuo gegužės 1 d. įsigaliojus Teritorijų planavimo įstatymo pataisoms, namų savininkai nebegali įsirengti vietinių nuotekų valymo įrenginių. Įsigaliojus šiam įstatymui reikalavimas vienas – jungtis prie centrinės kanalizacijos ir nuotekų magistralės. Nėra atsakymo, kieno lėšomis ir kieno sąskaita bus tiesiamos magistralinės trasos. Namai paprastai statomi užmiestyje, toli nuo magistralinių trasų. O prisijungti prie jų reikalingos milžiniškos lėšos. Specialistų skaičiavimu, nutiesti vieno kilometro trasą kainuoja apie 2 mln. Lt.

Spąstai visiems

Tokie spąstai paspėsti miesto gyventojams. Reikalavimai bus taikomi ir sodų bendrijų nariams, apsisprendusiems nuolat gyventi soduose. ar didesnėje sumaištyje atsiduria provincija ir kaimas. Prsiminus pamojuojama Vandens įstatymu, kuriame parašyta, kad visiems šalies gyventojams vienodomis sąlygomis turi būti užtikrintas geros kokybės geriamojo vandens tiekimas ir nenutrūkstamas nuotekų tvarkymas. Kokia vandens tiekimo ir nuotekų valymo ūkio būklė kaimo vietovėse? Aplinkos vadybos ir audito instituto direktorius Rimantas Budrys įsitikinęs, kad vandens tiekimas ir nuotekų valymas bene labiausiai apleistas ir netvarkomas rajonuose.

„Kaimo vietovėse vandens tiekimo ir nuotekų valymo įrenginiai yra kritinės būklės arba jų iš viso nėra. Gyvenvietėms, kuriose gyvena iki 2 tūkst. gyventojų, įrenginių statybai finansavimas nenumatytas. Vandens įstatyme sakoma, kad iki 2015 m. ne mažiau kaip 95 proc. kiekvienos savivaldybės gyventojų turi būti aprūpinti viešo vandens tiekimo tiekiamu vandeniu ir gauti nuotekų tvarkymo paslaugas. Labai abejoju, ar šis siekis bus įgyvendintas, ypač kai dabar ryškėja tendencija centralizuoti Lietuvos vandens ūkį“, – komentavo R. Budrys.

Centralizuota koncepcija atgyveno

Rengiant Sanglaudos skatini mo veiksmų programą pagrindinis dėmesys buvo skiriamas gyvenvietėms, kuriose gyvena nuo 2 iki 10 tūkst. gyventojų. „Akivaizdu, kad pasukta centralizacijos keliu. Nuotekų tvarkymo statybos kainos per dvejus metus šoktelėjo iki 29 proc. Tuo tarpu finansavimas priemonei „Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra“ išliko tas pats ir sudaro 1 mlrd.

875 mln. Lt. Investicijų poreikis vandentvarkos ūkiui yra didesnis. Mūsų manymu, reikia pakeisti centralizuotą nuotekų tvarkymo koncepciją. Tuomet būtų galima daug efektyviau panaudoti lėšas“, – įsitikinęs UAB „Traidenis“ generalinis direktorius Sigitas Leonavičius.

Pasak jo, tai patvirtina ir atlikti preliminarūs Alytaus rajono Ažuolinių gyvenvietės vandentiekio ir nuotekų tinklų statybos skaičiavimai. „Vien decentralizavus nuotekų tvarkymo sistemą, atsisakant grupinių nuotekų valymo įrenginių ir centralizuotų nuotekų tinklų, galima sutaupyti iki 40 proc. lėšų“, – „ŪP“ sakė S. Leonavičius.

Lenkija jau atsisakė centralizuotų nuotekų sistemų tvarkymo. Kaimyninė šalis diegia mažus lokalius nuotekų valymo įrenginius. Tuo tarpu Lietuva vis dar vaizduoja esanti turtinga šalis, galinti sau leisti gyvenvietėje, kur gyvena iki 2 tūkst. gyventojų, statyti centralizuotus įrenginius už 10 mln. Lt. Specialistai paskaičiavo, kad, decentralizavus tokių įrenginių sistemą, lėšų poreikis būtų perpus mažesnis.

„Klaidingas kelias prie didžiųjų tinklų jungti gyvenvietes. Trasų tiesimas surytų visus milijonus. Gyvenvietėse labiausiai tiktų grupiniai nuotekų valymo įrenginiai. Esant dabartinėms kainoms racionalu kooperuotis 50 vartotojų. Tiesti magistralines trasas neracionalu, nes labai brangu. Lokalius valymo įrenginiai išvalo nuotekas kokybiškai“, – teigė R. Budrys.

„Mūsų bendrovė kaip tik ir siūlo statyti nedidelius lokalius įrenginius, kurie kainuotų 40-50 proc. pigiau nei jungti gyvenvietes prie magistralinių tinklų. Tomis pačiomis sąnaudomis Lietuvos vandenvałą galime sutvarkyti taip, kad lenktume bene švariausia Europoje Šveicariją“, – pritarė profesionaliam požiūriui „Traidenio“ generalinis direktorius S. Leonavičius.

UAB „Traidenis“ generalinis direktorius Sigitas Leonavičius.

Ministerijai taupymas – nė motais

Aplinkos ministerijos Komunalinio ūkio departamento direktorių pavaduojanti specialistė Riminta Radavičienė tvirtino, kad geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas – bendrojo intereso paslaugos. „Jos turi būti teikiamos vadovaujantis visuotinio, tęstinumo, paslaugų kokybės, prieinamumo ir vartotojų apsaugos principais. Mūsų tikslas – iki 2015 m. pasiekti, kad 95 proc. gyventojų būtų prieinamos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos. Tam reikia sustambinti įmones. Esant ribotam ES lėšų kiekiui, prioritetą teikėme direktyvai „Dėl miesto nuotekų valymo“, – aiškino ministerijos atstovė.

Ministerija kitaip suvokia ir centralizacijos esmę. Pasak R. Radavičienės, centralizuotas vandens tiekimo ūmonių turto valdymas būtinas norint sumažinti kainas vartotojams. „Mažas vandens tiekimo įmones sujungus į stambesnes, reorganizavus jų valdymą, padidėtų darbo našumas, kristų vandens savikaina. Sustambinus vandens ūkį, kiekvienoje savivaldybėje turi likti tik po vieną vandens tiekėją, jų turi būti ne daugiau kaip 60. Antroje reformos etape iš 60 įmonių turi būti sukurta 10 regioninių vandens tiekimo įmonių“, – piešė vizijas R. Radavičienė.

Specialistė neatmetė ir alternatyvos. Pasak jos, priimant techninius sprendimus, geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas turi būti organizuotas taip, kad sprendimai dėl paslaugų teikimo būdo vamzdynais, individualių vandens gręžinių ir valymo įrenginių statymo turi būti priimami išnagrinėjus alternatyvas ir parenkant ekonomiškiausius būdus.

„Kitaip tariant, tik ekonominiai skaičiavimai ir galutinė kaina vartotojams turi nulemti techninius paslaugų teikimo sprendimus“, – teigė ministerijos atstovė.

Gyvenimo realybė atskleidžia kitką. Į klausimą, kodėl tokiu atveju ministerija ignoruoja mažus lokalius nuotekų valymo įrenginius, R. Radavičienė atsakė, kad iš esmės teisės aktų reikalavimai nedraudžia diegti mažus įrenginius. Iš esmės. O gyvenime?

„Ankstesniais metais dėmesys buvo skiriamas didžiausiems taršos šaltiniams pašalinti. Finansinės lėšos buvo skiriamos didžiųjų miestų nuotekų valymo įrenginiams, dabar didesnę dėmesį planuojame skirti kaimui ir užmiešio teritorijoms. Netiesa, kad nediejami maži valymo įrenginiai. Vien tik apie Vilnių daugelyje naujų gyvenamųjų rajonų įrengiami lokalius valymo įrenginiai. Jų paklausa gali didėti. Juk netiesime vamzdynų penkių gyvenamųjų namų kaimui. Savivaldybės privalo parengti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus, atlikti būklės analizę, numatyti plėtros kryptis“, – atsakė R. Radavičienė.

Specialistė pasirėmė Nuotekų tvarkymo reglamentu, kuriame numatoma galimybė atskirais atvejais statyti individualius arba grupinius biologinio nuotekų valymo įrenginius ar nuotekų kaupimo rezervuarus. Vis dažniau pagrindiniu nuotekų tvarkymo būdo parinkimo rodikliu tampa kaina.

Niša korupcijai – kontrolės stoka

2008 m. kovo mėn. 26 d. aplinkos ministro įsakymu buvo nustatyta mažo našumo nuotekų valymo įrenginių projektavimo, platinimo ir eksploataavimo tvarka. Šis įsakymas suteikė laisvę valymo įrenginiams, jeigu jų gamintojas turi dokumentus, patvirtinančius įrenginių atitiktį nustatyti specifikacijai. Ir kas iš to?

Tik tiek, kad rinkoje jau atsirado įmonių, neturinčių jokių dokumentų ir liudijimų, kurios sėkmin-

gai parduoda valymo įrenginius. Kontrolė – nulinė. Tad ir tarpsta verslo pasaulyje „feliksai“, „buitėkos“, kurioms negalioja jokios taisyklės ar reikalavimai. Kontrolės stoka sudaro sąlygas platinti nesertifikuotą produkciją, pažeidžiant ES direktyvas ir Lietuvos įstatymus. Tai – ir niša korupcijai.

Ministerijos atstovė R. Radavičienė tuo tarpu lakoniškai atsakė: „Duomenų, patvirtinančių korupcijos aprašų faktą, šioje srityje nėra.“

Visai neseniai pati Aplinkos ministerija gavo signalų apie Kretingos rajono Pryšmančių kaime pastatytus nesertifikuotus buitinių nuotekų valymo įrenginius. Tokį faktą konstatavo ministro įsakymu sudaryta komisija. Netipinius Čekijos bendrovės valymo įrenginius Lietuvoje platino UAB „Hydro-technologijos“. Komisija nustatė ir statybų pažeidimus.

Aplinkos vadybos ir audito instituto direktorius dr. R. Budrys įsitikinęs, kad vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistema, veikianti Lietuvoje, nėra skaidri. Veikia atvirksčiai, įsitikinęs specialistas.

„Sugalvota ir patvirtinta sertifikavimo sistema, galioja daugybė reglamentų, draudimų, tačiau dažnai jų nepaisoma. Pirmiausia, pastebėjus, stinga elementarios kontrolės. Nesertifikuotų įrenginių, mano žiniomis, pastatyta gal per 200. Nekaltinu savivaldybių merų, juk vietos valdžiai irgi galvą skauda, jeigu nuotekos nesutvarkytos. Norėdama pagreitinti statybas, prisiperka nežinia ko. Pavieniai asmenys irgi patenka į gudurų pinkles. Tokie nesuderinti reikalai atskleidžia didelę netvarką bei kontrolės stoką“, – komentavo R. Budrys.

Jo įsitikinimu, veikia ne tik niko nereginti kontrolė, bet ir atidirbtas korupcinis mechanizmas. „Ministerija aptiktus pažeidimus vis aiškina atsitikinėmis klaidomis. Bet, ponai, ar galima vis klysti aštuonerius metus? Ypač užsimojus ES lėšas panaudoti tik gigantiškų įrenginių statyboms. Seniai laikas pasakyti, kad mums netinka direktyva, numatanti statyti įrenginius tik didelėms gyvenvietėms nuo 500 iki 2 tūkst. gyventojų. Laikas liautis išlaidauti. Pastatome vieną valymo įrenginį ir labai daug tam išleidžiame pinigų. Argi neaišku, kad ten, kur rankos nepasiekia, kišenės plačiai pravertos“, – ironizavo R. Budrys.

UAB „Traidenis“ nuotraukos

UAB „Traidenis“ įrengti buitinių nuotekų biologiniai valymo įrenginiai Kintuose, Šilutės r.

Didžiausias nuotekų valymo įrenginių gamintojas Lietuvoje – UAB „Traidenis“ eksportuoja įrangą į dešimtis pasaulio šalių.